

WK 8°

182

138.

R 8

Prěnja rosprawa

wubjerta

ƙ sakozěenju zyrkwije

w e Ł u p o j

sa

evangelisko = lutherskich wěrybratrow, w Kadworstej
katholskej wožadze bydlažnych.

WK 8° 182

W. K.
182
A.

W Budyšinje.
Gyščežal G. M. Monja.

1871

W romsko-katholskej Stadworskej wošadže kralowskeho sakskeho mark-
hrabinstwa Horneje Łužicy bydli na 400 ewangelsko-lutherskich kšice-
sczijanow, Šserbow a s nowšeho čaša tež něšto Němzow, naj-
bóle pomozny potrjebliwa „diaspora“ w saksim kralestwje. Zuse-
řkowno „diaspora“ rěka na šerbski pschetožene „rospróščenje“ abo
„rošhonjenje“. Tak steji w grichiskim tekscze noweho testamenta, w
sczenju šw. Jana 7, 35. „diaspora Grichow“, to je, rospróščenje,
rošhonjenje Grichow, šhtož je po našim njebo Dr. Lutheru jas-
nišo pschetožene s tymile škowami: Grichow, kiž tam a šem roš-
dželeni leža.“ To běchu grichiski rycjazy Židža, kiž tam a šem bješ
grichiskim narodom w Syriskej a t. d. bydlachu. Na podobne waschnje
je w sczenju šw. Jana 11, 52. pokazane na „džeczi Bože, kiž roš-
honjene běchu.“

S teho je pschisřkto, so nětko „diasporu“ šwojich wěrybratrow
mjenujemy, kotřiž we wošadach zuseho wěrywusnacža bydla.

Lutherszy wótzajo Stadworskeje diaspory šu něhdy, ale wschať
jenož krotki čas, lěpsche dny wohladali. Snate je, so Hornolužiszy
Šserbjo s wošebnej žadoscju a radoscju ewangelion, psches našeho
njebo Dr. M. Luthera na šwětlo pschinješene, sapschijachu. Naj-
prěnja wošada žykeje Horneje Łužicy, kiž Lutherušowe zyrkwine
wucžiscjenje pschija, běšce šerbska wošada w Budestezach, hdžež
šwěrnny Patwoł Bošak hižom wot lěta 1520 šem lutherszy předomasche.
Nimale wschě druge šerbske wošady ja tutej přenjeje s wješelom
šlědžachu, tak kšětsje hacž bu jenož někať móžno, a wostachu wob-
stajne, tež hdyž dyrbjachu tójhdy na sakoženje ewangelskeje Božeje
škuzby wocžakowacž. Za šo na pschikad Šserbam w Lubiju hakle
1553, w Ramjenzu 1565, haj w Budyschinje hakle 1619 dosta.
Našchi šerbski wótzajo běchu hotowi, čerpjenja, pschescžchanja a

wšcho czisteho Božeho štowa dla, kiž bě so jim drohe scžiniko, rad
 lubje snobycž, kaž to n. psch. wo Lutherškich w nětko pruskim, k
 klóštrškim kublam Marijneje Šwěsdy šluschazym městacžku Kul-
 lowje wěmy. Tam bě wot 1560 hačž 1570 najwjetschi džěl wob-
 dlerjom se šwojim šararjam Matthejom do lutherškeje zyrkwje sa-
 stupiř; ale po tym bu jim šašo katholicke duchomny pschinucžowany.
 Ale byrnjež so bu jim, hdyž šwojej wěrje šwěrní wostachu, ššcže-
 niza jich džěcžatkow a čješny pohrjeb jich wušnjenyč šapowjedženy,
 wostachu tola wobstajni. Lěto 1619 jim škóncžnje pschinješe docža-
 fanu wěry šwobodnošcž psches „čžškich direktorow“. (To běchu
 tsitšecžo mužojo, kotrychž běchu ewangelsžy krajni
 šawy w Prahy po 16. meje 1618 wošebje k šakitanju
 wěry šwobodnošcže wušwolili, a kotrymž šo tež šu-
 žišžy krajni šawy 16. augusta 1619 pschisanknychu.)
 Na wobcžežowanje Lutherškich w Kulowje pschoporucžichu tamni
 „čžšžy direktorojo“ klóštrškemu šnjejštuw Marineje Šwěsdy, luther-
 škim mašu ššchžnu zyrkwicžku psched městom wotšupicž. To wot-
 šupjenje šo šta po dlěžšim špjecžowanju a po wjazyrócžnym pschi-
 šasanju w lěcže 1620. Ale po nješbožomnej bitwje pschi Bětej Horje
 pola Prahi, kiž bu 8. novembra 1620 pschěhrata, žadašče bóršy, w
 lěcže 1621, klóštršowski pschepytowar „abat Jurij še Königsšaal“
 wot lutherškich w Kulowje šlucž k jich zyrkwicžžy. Šašo šo teho
 wobarachu, buchu zyrkwine durje wubite, Boži domežk jim wu-
 torhnyeny, jich šarař wuhnaty a woni šami š nowa š jastwom a š
 druhej pschescžěhu k wopuschcženju města abo k pschěšupjenju wěry
 nušowani, hješ tym šo bě jich nowy krajny šnješ Jan Jurij I.,
 hačž runjež jich wěrybratr, psches tak mjenowany „Dreždžan-
 škim akfordže“ bě w zyrkwinyw nastupanju wucži-
 njene, šo dyrbi šo katholicke šašo pschepodacž, šštož
 šu hačž do lěta 1619 wobšedžili; teho dla čžyču
 tež budyškim lutherškim Ššerbam šašo jich zyrkej
 wšacž; ale po dołhim bėdženju bu 1647 jich zyrkej
 jašo lutherška jim wobtwjerdžena.) Šdyž bu pař luther-
 škim w Kulowje pschikasane, šo dyrbja hačž do jutrow 1631 wšchitžy
 šašo katholicžy bycž, dha drje kurwjerch Jan Jurij I. š wušasnju
 pschecžiwu temu šakrocži; ale tola po lěcže 1637 bě Lutherškowa
 wucžba w Kulowje po něčžim do čžista wutupjena.

Podobnje je šo wótžam nětzisheje Šadworškeje diaspory šeštko.
 Šacž runjež bě nimale žyła wošada š wušacžom Kamjeneje šo

lutherska scžinika, a hač runjež ryczerkublerjo nad Stadworjom nimale pschezo lutherszy běchu, móžesche tola horliwy lutherski Khrystoph s Minkwiz, kotremuž Stadwor wot 1605 bšuschesche, hačle 1619 lutherskeho fararja, s mjenom Marcžina, tam postajicž. Ale „drežbžanski afford“ bu tež tu sa „wufas wróczenja“: hižom 1621 bušchtej wobej Stadworškej zyrkwi katolstwu sažo pschepodatej a lutherski farar wuhnaty, byrnjež so w zyrkwinej wšy a s wufacžom Stamenje we wšchěch druhich safarowaných wšach hromadže jenož tšjo katolšzy hospodarjo šo namafachu.

Tač buchu tež tutej wošadže jejny duschowpastyr a jejnaj Božej domaj wšaczi, niž pač jejna ewangelsko-lutherska wěra. Tu šo „napschecžiwnej reformaziji“ njeporadži, luthersku wěru wuforjenicž, kaž w Kulowje. Wot tamnych šwěrných wótzow je šo lutherska wěra šdžeržala hač na nětzišchu diasporu. Žane potkócžowanja šandžených cžašow ani tón njepschihodžazy šwjast, po kotrymž tuta diaspora se šschćenizami, wěrowanjami a šhowanjami katolškej zyrkwi pschibšuschesche, šštož hač do 15. julia 1863 a hač do 26. wulkeho róžka 1864 trajesche, nješbu samóhke, tutu Stadworšku diasporu wot nascheje droholubeje zyrkwe wotwobrocžicž. Njeje tuta diaspora teho hódna, so jejne horze žadanje, škóncžnje šamu šwoju hdyž tež najponižnišchu šwjatnižu šwojeho wěrywufnacža dostacž, se šjenocženy mi mozami našchich wěrybratrow šo dopjelni? Za luboscž, kotraž postaže, Wostrowsku diasporu s požohnowanymi dobrotami zyrkwineje wošady šastaracž, tež sa Stadworšku diasporu ani njewolitwnje ani njewošlabnje, wošebje hdyž, kaž s tym, šhoni, so šu sa Stadworškich wěrybratrow wšchitke te tradanja, kiž šu s diasporu šjenocžene, psched wjele wjetšchu dalokoscž wot zyrkwjow a duchomnych jejneho wufnacža hišcže wjele bolosnišche a wobcžežnišche, hač sa Wostrowž běchu, dokelž tudy jich wjele, kotšič — ani potrebnjeje cželneje mozy nimaju, do Minakata abo do Nješwacžidla, najbližšcheju lutherskeju zyrkwineju wšow, tam a domoj štoro 4 hodžiny dołho šstupacž, kaž tež tam, dokelž šu zyrkwine města, kiž po prawym tač lědy došahaju, šamym wošadnym pschedate abo pschenajate, mucžni a špróžni, s wjetšcha w zyrkwinych haškach 2 hodžiny stejo, na šemšach pschewyvacž, — ani teho šamóženja njewobšedža, šo tam s wosom dowjesčž dacž, — lěto wot lěta žane cžiste přědowanje ewangelia po wěrje našcheje droheje ewangelsko-lutherskeje zyrkwe nještyšcha ani š Božemu blidu pschincž njemóža. Hižom hušto je šo štač, so, hdyž štari, šłabi, šhorowacži abo žony, kiž šwojemu porodej napschecžiwno hladachu, štyškanju po

trošćeje ewangelia a po pošylnjenju Božeho wotkasanja dlěhe napšćecziwo stacž njemóžachu a šo na kemschazy pucž podachu, šu w holi ležo wostali, hacž buchu wot šmilnych ludži, hdyž žaneho wosa njemějachu, na karach domój dowjeseni.

W tutej pschezo bóle czišćezazej nusy šo gmejnska rada we Łupoj, jako hłownym šydle Šadworškeje diaspory, 26. julia 1869 na „konferenzu šerbskich duchomnych“, kotraž běšće krótko prjedy, 19. meje, tutu nusu na šwój „dženški porjad“ pschinješka a hłubožo rošpomniša, i tej najnaležnišćej proštwu wobroczi, šo chžyła jej k radže bycž a ša to šo štaracž, šo by šo jim k zyrkwicžy jich wěry dopomhašo. Po šwojich nusnych rošpokasowazych a pschihotowazych krocželach, kiž buchu na žadanje psches hrabinske kollaturske knjejstwo a zyrkwine prjódštejerstwo w Minakale najmilishe a najšylnishe podpjeranje dostachu, móžeshe naspomnjena konferenza šerbskich duchomnych, wšchelake powjesće podawšchi, 25. meje 1870 na „centralne prjódštejerstwo Gustav-Abolfskeho wustawa w Lipsku“ i pišmom ša šažoženje zyrkwje we Łupoj a bóršy na to hišće se rtnym wužoženjom tudomnych wobštejenjom šo wobroczič, na cžož wot tam 22. junija teho šameho lěta najpschecželniwishe wotmolwjenje pošne derjeměnenja a wutrobu cžinjenja pschińdže, kaž tež tón lubošćiwny skutk, šo bu Łupjanski zyrkwiny twar hižom w bližšim lěcže do „šapišma podpjeranjow“ pschijaty.

Wješ Łupoj bu paš ša pschichodnu zyrkwinu wješ Šadworškeje diaspory wustwolena, i džěla teho dla, došelž w njej, i druhimi wšami pschirunanej, najwjetschi džěl tuteje diaspory bydli, i džěla paš teho dla, došelž ma hižom 33 lět došho jenicžku lutherisku šchulu šredž tuteje diaspory, w kotrejež wučerju je hižom špěwar a bėrglowar tuteje natwarjomneje zyrkwje daty.

Pschi nětzišćej njemóžnosći, we Łupoj šamostatne šarstwo šažožicž, dyrbi šo najnusnischim duchomnym potrebnosćam tudomnych w diasporje bydlazych ewangelisko-lutherškich wěrybratrow i tym wotpomhacž, šo w tudomnym pschichodnym Božim domcžku Minakalski šaraš, k cžemuž stej tamnišca hrabinska kollatura a tamnishe zyrkwine prjódštejerstwo i hotowosću šwoju pschesjenosć wuprajašój, a šušodni duchomni wěšte postajene Bože štužby i Knjesowej wučerju wodžerža.

Šralowška krajška direkzija w Budyščinje, kiž temu wotmyšljenju džaka-najhódnishe a najšpomožnishe džělbracže nakhiluje, je po pschednosćku, šralowškemu kultušministerštwje podatym, wuprošchene pschiswolenje k tutemu wotmyšljenju 5. julija 1872 špožćiška.

Najprěni pak, kiž w přědowanju na Gustav-Abolffskim šwjedzenju kemscherjom na nusu Radworškeje diaspory hłubje počasa a wschit-
kich wutrobu sa Łupjanski zyrkwiny twar sahoru, je k naschemu wje-
šelu najprěni duchomny nascheje ewangelsko-lutherskeje krajneje zyrkwje,
wysozy dostojny wyschski dwórski předař Dr. Koblšchütter. Njesa-
pomnita a požohnowane je nam jeho šwjedzenske přědowanje, na
Gustav-Abolffskim šwjedzenju w Hodžiju 13. julija 1870 dźeržane.
Wot tam pschińdže tež najprěni dar w hotowych pjenjesach, k sało-
ženju Łupjanskeje zyrkwje, mjenujz 50 tol. jako džělba tamneje
75 tol. wunoschazeje kollekty Hodžiskeho Gustav-Abolffskeho šwjedzenja.

A kaž wulka bě wješekoscž zylkeje Radworškeje diaspory a wschěch,
kotrymž je jich nusa k wutrobje schła, hdyž w tym samym čašku,
hdžež so „Bože džěcžo“ hotuje wješele pschinjesč se šwjodimi wobra-
dženjemi, k wobjerkej, sa Łupjanski zyrkwiny twar wuswolenemu, k
pschipsmom to wysozy wutrobne a nadobne šlubjenje knjesa staw-
skeho knjesa hrabje Einsiedel nad Rybarjezami, Minakałom a t. d.
a jeho mandželskeje knjenje hrabiny Einsiedel dońdže, so čzetaj sa twar
Łupjanskeje zyrkwje po 1000 tol., po tajkim: 2000 tol. daricž.

Dokelž Radworška diaspora w šwojej jednoroscži se šwojeje
šwjedžisny, kaž so k drubdže k wulkim wunoschkom stawa, žanich
pschibodnych sastupjerjom do pošedženjom lětnych šhromadžisnow
Gustav-Abolffskich towarstwom jako sarycžnikow njemóže wotpóšlacž,
je to na žadanje pschědšyda horkach pomjenowanje konferenzy šerb-
skich duchomnych na so wšak a tak pschi lětnymaj šhromadžisnomaj
Dreždžanskeho hłowneho towarstwa, w Polcžnizy 1. augusta 1871
a we Wulkim Hajnje 20. augusta 1872, sa Łupjanski zyrkwiny twar
sarycžaze šlowo sapokožik, kotremuž so najluboscžiwische pschijecže dosta.

Sacž dotal šu nasche

dokhody:

- 50 tol. — nšl. džělba Hodžiskeje šwjedženskeje kollekty Biskopskeho
Gustav-Abolffskeho pschibocžneho towarstwa, pschěš
šararja Zmische w Hodžiju,
- 13 „ — „ wot Lubijskeho Gustav-Abolffskeho pschibocžneho to-
warstwa, pschěš pschekupža Heniga w Lubiju,
- 3 „ 15 „ wot Gustav-Abolffskeho pschibocžneho towarstwa w
hornej schprejnej dolinje, pschěš f. Thiemu w Hor-
nym Gródku.
- 1 „ — „ dar f. Scheufflerja w Čěwałdže,

67 tol. 15 nšl. strona.

67 tol.	15 nřl.	Přenořk.
200 =	— =	wot centralneho přjódřtejerřtwa Gustav-Adolřřkeho wustawa w Lipsku,
2 =	15 =	řběrka ř. Golcřa w Rakeřach,
5 =	18 =	daň,
14 =	13 =	wot Lubijskeho Gustav-Adolřřkeho přhibořneho towarřtwa, kolleřta jeho řwjedřenja w Herwigeyř (w oktobru 1872),
264 =	— =	wot Lipsčanskeho Gustav-Adolřřkeho hłowneho towarřtwa (w mařym rōřku 1873),
16 =	— =	wot Tauchaskeho Gustav-Adolřřkeho přhibořneho towarřtwa (w tym řamym cřařu),
200 =	— =	wot Dreřďžanskeho Gustav-Adolřřkeho hłowneho towarřtwa ř lřta 1871,
250 =	— =	wot teho řameho ř lřta 1872.
1020 tol.	1 nřl.	do hromady.

Temu napsčecřiwo břchu nasčhe dotalne

wudawki:

300 tol.	— nřl.	řa 3 kōřřy pola, řchuli ř napsčecřa leřane, řa twarřke mřřtno řřřkwoje a t. d.,
4 =	15 =	pōřtne a druhe wuřōřři.
304 tol.	15 nřl.	do hromady.

Š teho wuřhadřa tole

hromaduzestajenje:

1020 tol.	1 nřl.	dokhody,
304 =	15 =	wudawki,
715 tol.	16 nřl.	wobstatk, w Budřřkej nalutowarni na daň daty. Wyřche teho řtaj, řař bu hiřom powjedřene, 2000 tol. řnjeř hrabja Āinsiedel a řnjeni hrabina Āinsiedel řlubitaj, řař řo ř tutej mořu nasčhe twarřke řamōřenje hiřom
2715 tol.	16 nřl.	wuřčinja.

Wo tamnych řupjennych řřřōř kōřřow pola je hiřčcře přhiřpomničř, řo je w nich jenicřřy mōřne ř řřřřwinemu twarej přhiřhodřaze mřřtno we řupoj wopřhiřate. Přacřřřna tehole pola je, najniřřcho mřřřena, ř najmjeňřřa 420 tol. Ale wobředřeř je, dokelř bu řa řřřřej řupjene, 120 tol. řpuřčcřil. Tute 3 kōřřy dňřbjachmy řyle wřacř

Sa něhdže pschichodnje móžne sakoženje samostatneho farstwa je psches to městno sa faru a t. d. date. Hacz do teho czaša pať dyrbi so sbytkne polo, kiž so sa zyrkwiny twar njepschetreba, wuczerjej jako sarnanje jeho zyrkwineje služby f wužiwanju pschewostajicž.

Po nětzišchim powyschenju twarskeje msdy a wschěch twarskich wězow pať hiscće něhdže

7735 tol.

f naschemu zyrkwinemu twarej pobrachuje, dokelž ju tola lóhko niže 10,000 tol. njenatwarimy.

Pšchi snatej wulkej khudobje Radworskeje diaspory so nětko na wschěch wěrybratrow, wošebje na wschě cžesczene Gustav-Adolfske towarstwa f tej najnaležniškej próstwu wo podpjeranje wobrocžamy, wošebje so chzyle te towarstwa pschi bližšchim rošdžělenju swojich nahromadženyh luboscžiwnyh darow na pomozy potrjebliwu saksku diasporu w katholickej Radworskej wošadže spominacž a sakoženje Eupjanskeje zyrkwje se swojim wobdarjenjom šmilnje móžne scžinicž a spomožecž, kaž tež te dary na šobupodpišaneho pschedšydu Eupjanskeho zyrkejtwarskeho wubjerka, fararja Kordinu w Minakale wotpóšlacž, kiž je f pschijecžu tajkich dohodow psches kralowsku krajšku direkziu w Budyschinje 14. mašeho róžka 1873 wošebje porucžnosč dostal.

A tón Knješ, našch Bóh, budž nam dobrocžiwny a daj, so so derje radži skutk nascheju rukow pola naš; haj temu skutku nascheju rukow chzyl wón dacž so derje radžicž. Ps. 90, 18.

We Eupoj a Eupjanskej Dubrawje, 4. junija 1873.

Wubjerč f sakoženju zyrkwje we Eupoj sa ewangelsko-luthersku diasporu w katholickej Radworskej wošadže.

Joseph Kordina, farar w Minakale, pschedšyda.

Korla Wilhelm Polak, wuczer we Eupoj, pišmawjedžer.

Jan Parenz, gmejnski prjódskstejer we Eupoj.

Handrij Löhnert, schołta tam.

Handrij Paulusch,

Jurij Hendrich,

Jan Borsch,

Handrij Schewz.

Jan Mjertink,

Handrij Senda,

šobustawny gmejnskeje rady sa Eupoj
a Eupjansku Dubrawu.

Próstwu tuteho wubjerka poruczuje najhórzyscho
konferenza serbskich duchomnych psches swoje pschedšndstwo:

H. Imisch, farať w Hodziju, pschedšnda,

Kanig, farať w Kluschu, městopšchedšnda,

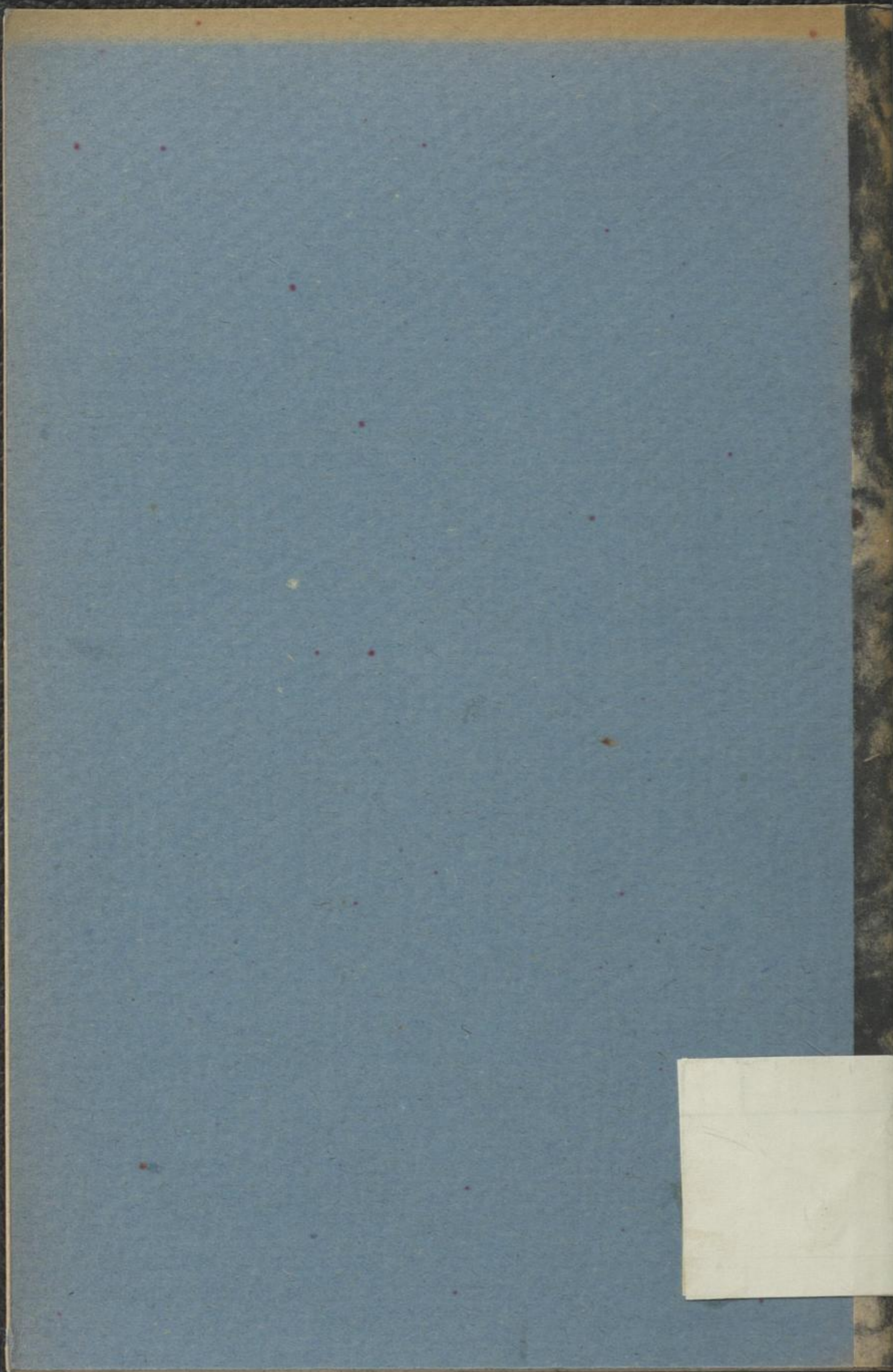
Jencz, farať w Balowje, pokladnik a pišmawjedžet,

Snykora, farať w Šmilnej, městopišmawjedžet.

Tutemu porucžowanju šo pschisankuje pschibocžne towar-
stwo Gustav-Aldolffskeho wustawa w Budyschinje psches
šwojeho tuchwilneho pschedšndu:

zyrkwiny radžiczel Jencz.

[Faint, illegible text on a small cream-colored paper label affixed to the bottom right corner of the book cover.]